

ERKEN ÇOCUKLUK DÖNEMİNE AİT RESİMLİ ÇOCUK KİTAPLARININ ÇEVRE OKURYAZARLIĞI BİLEŞENLERİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

EVALUATING OF PICTURED CHILDREN'S BOOKS OF EARLY CHILDHOOD IN TERMS OF ENVIRONMENTAL LITERACY COMPONENTS

Arzu AYDIN¹

Şehnaz CEYLAN²

Başvuru Tarihi: 7.03.2022

Yayına Kabul Tarihi: 27.10.2023

DOI: 10.21764/maeuefd.1084323

(Araştırma Makalesi)

Özet: Bu araştırma erken çocukluk dönemine ait çevre ve doğa odaklı resimli çocuk kitaplarında çevre okuryazarlığı bileşenlerinin yer verilme düzeyini incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırma doküman analizi yoluyla, ölçüt örnekleme kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Bu araştırma kapsamında incelenecek kitapların belirlenmesinde, erken çocukluk dönemine ait resimli kitapların olması, çevre ve doğa konularını ele alması, ilk basımlarının 2020 ve 2021 yılında olması ölçütler kullanılmıştır. Araştırmanın verileri, "Kitap Künye Formu" ve "Çevre Okuryazarlığının Bileşenlerine Göre Kitap Analiz Formu" aracılığıyla toplanmıştır. Araştırmanın sonucunda, incelenen kitaplarda çevre okuryazarlığı bileşenlerinin yer verilme düzeyinin sırasıyla %50'si "duyuş", %33'ü "bilgi" ve %17'si ise "davranış" bileşeni olduğuna ulaşılmıştır. Çevre okuryazarlığı bileşenlerinin alt temaları incelendiğinde, analiz edilen kitaplarda en çok bilgi bileşeninin alt teması olan "ekolojik bilgi"ye en az ise davranış bileşeninin alt teması olan "sürdürülebilirliği sağlama" ya yer verildiği ortaya çıkmıştır. Çocukların gelişim düzeyleri ve ilgi alanları göz önünde bulundurularak, didaktik öğelerin ön planda olmadığı, çevreyle ilgili sorunları çözme üretme, aktif katılım sağlama ve sürdürülebilirliğin önemi ve nasıl sağlanabileceği ile ilgili daha fazla kitap yazılabileceği düşünülmektedir.

Anahtar Sözcükler: *çevre okuryazarlığı, çocuk edebiyatı, resimli çocuk kitabı, erken çocukluk,*

Abstract: This research aims to examine the level of inclusion of environmental literacy components in children's picture books focusing on the environment and nature of early childhood. The research was carried out through document analysis, using criterion sampling. In the determination of the books to be examined within the scope of this research, criteria were used to have picture books belonging to the early childhood period, to deal with environmental and nature issues, and to have their first editions in 2020 and 2021. The data of the research were collected through the "Book Imprint Form" and "Book Analysis Form According to the Components of Environmental Literacy". As a result of the research, it was found that the level of including environmental literacy components in the examined books was 50% "emotion", 33% "knowledge" and 17% "behavior". When the sub-themes of the environmental literacy components were examined, the most sub-theme of the information component in the analyzed books was "ecological knowledge". On the other hand, it was observed that the least sub-theme of the behavior component, "ensuring sustainability" was included. Considering the developmental levels and interests of children, it is thought that more books can be written about the importance of solving environmental problems, the importance of active participation and sustainability and how it can be achieved.

Keywords: *environmental literacy, children's literature, Picture dchildren'sbook, earlychildhood,*

¹ Öğr. Gör. Karabük Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksekokulu, e-posta: arzuucar@karabuk.edu.tr ORCID: 0000-0002-1616-3686

² Prof. Dr. Karabük Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi Bölümü, e-posta: sehnazceylan@karabuk.edu.tr ORCID: 0000-0001-9313-7353

Giriş

Günümüz dünyasında bütün ülkelerin gündemindeki en önemli sorunlardan biri çevre sorunlarıdır. Özellikle son yıllarda, nüfusun hızla artması, insanların yaşam tarzlarının ve tüketim alışkanlıklarının değişmesi, doğal kaynakların sorumsuzca tüketilmesi, kentleşmenin bilinçsizce oluşması ve hızla ilerleyen sanayileşme çevre sorunlarının temel nedenlerini oluşturmaktadır (Dunlap&Scarce, 1991; Harper & Snowden, 2017). Bu nedenler, hava, toprak ve su kirliliği, küresel ısınma, mevsimlerin yok olması, hayvan ve bitkilerin neslinin tükenmesi, ormanlık alanların azalması, doğal kaynakların azalması, farklı hastalıkların ortaya çıkması gibi birçok çevre sorununu da beraberinde getirmiştir (Barrow, 1995; Shrivastava, 2015). Bununla birlikte, insanoğlu çevre sorunlarına neden olan en büyük sebep olmakta, aynı zamanda bu sorunların çözümünde en önemli role sahip etmendir (Erten, 2004; Heimlich, 2002) Çevre sorunlarını çözmek ise; çevre bilgi ve bilincine sahip, çevreye karşı olumsuz ve yıkıcı davranışlar sergilemeyen ve çevre sorunlarının giderilmesi için eylemde bulunacak becerilere sahip bireylerin yetiştirilmesi ile sağlanabilir. Başka bir deyişle, yeni çevre sorunlarının ortaya çıkmaması ve mevcut sorunların çözümünü sağlamak, çevre okuryazarlığı becerilerine sahip kişilerin yetiştirilmesiyle olacaktır (Chepesiuk, 2007; Güler, 2013; Kışoğlu, Yıldırım, Salman & Sülün; 2016).

Çevre okuryazarlığı kavramının ilk tanımı Roth tarafından bireyin çevre ile ilgili bilgisi ve çevreye yönelik farkındalık düzeyi olarak 1968 yılında açıklanmıştır (Benzer, 2010). Roth yıllar içinde bu tanıma farklı boyutlar ekleyerek, çevre okuryazarlığını; bireylerin çevreyle olumlu ilişki kurabilmeleri, diğer insanlarla ve doğayla sürdürülebilir bir bağ oluşturabilmeleri için edindikleri anlayış, tutum, beceri, alışkanlıklar ve davranışlar olarak ifade etmiştir (Roth, 1992). O'Brien (2007) çevre okuryazarlığını, günlük yaşamın içinde, birey, toplum ve doğanın sağlıklı ve sürdürülebilir bir bağ kurmasını sağlayan yeterli bilgi, bilinç, beceri, tutum ve davranışlar olarak tanımlamıştır. Bir başka tanımda ise, çevre okuryazarlığı günlük hayatta birey ve toplumun birbirleriyle etkileşimi ve insanların sürdürülebilir çevrenin oluşturulmasına yönelik genel anlayış ve bunu hayata geçirmeye yönelik kapasitesi olarak açıklanmıştır (Benzer, 2010). Kışoğlu (2009) ise çevre okuryazarlığını çevresel gerçeklerin, kavramların, kuralların ve süreçlerin ekolojik davranışlarla bütünleştirme becerisi olarak tanımlamıştır. Kuzey Amerika Çevre Eğitimi Derneği (the North American Association for Environmental Education [NAAEE])

(2000), çevre okuryazarlığına sahip kişileri hem kendi toplumlarında hem de bir dünya vatandaşı olarak farklı ekolojik konu ve sorunları araştıran ve bu konularla ilgili çözümler üreten ve kararlar alan bireyler olarak tanımlamıştır. Çevre okuryazarlığının bileşenleri ise; bilgi, tutum ve değerler, davranış ve beceri, farkındalık, eylem, duyarlılık, problem çözme (Benzer, 2010; Elder, 2003; Roth, 1992) şeklinde sınıflandırılmıştır.

Okul öncesi dönem, çocukların bilişsel, fiziksel, duyuşsal ve sosyal açıdan gelişime ve değışime en çok açık olduğu dönemdir (Berk, 2015). Bu dönemde edindikleri kazanımlar, davranışlar ve tutumlar, ilerideki hayatlarındaki kişilik özelliklerini, değer yargılarını, davranış biçimlerini ve eylemlerini büyük oranda etkilemektedir (Berk, 2015; Montessori, 1997; Trawick-Smith, 2018). Bu bağlamda, çevre okuryazarı bireyler yetiştirmek için, erken çocukluk döneminde çocuklara, çevreye yönelik bilgi, doğa bilinci, olumlu çevresel tutumlar ve davranışlar kazandırmak çok büyük önem arz etmektedir (Basile, 2000; Smith, 2001; Taşkın & Şahin, 2008; Wilson, 1996).

Çocuk edebiyatı, insan ve yaşam gerçekliğine yönelik kurgulanmış ipuçları sunarak, güncel konular, kültürel konular, çevre, aile, kişisel gelişim gibi konularla, çocukların entelektüel yönünü geliştirmeyi, bir çok konuda dolaylı yoldan bilgi edinmelerini sağlamayı, kitaptaki olaylarla ilişki kurarak çıkarımlarda bulunmalarını, farklı sorunlarla karşılaşarak problem çözme becerisini geliştirmeyi, toplumsal ve evrensel değerleri ileterek, bu değerlere karşı duyarlılık oluşturmaya amaçlamaktadır (Aslan, 2019; Lukensve diğ., 2013; Sever, 2017; Şirin, 2016). Bu bağlamda, resimli çocuk kitapları, çocuklara çevre hakkında bilgi verme, doğa ve çevre sevgisini aşılama, çocukların çevre bilinci kazanmalarını hedefleme ve bunları içselleştirerek davranışa ve yaşam tarzına dönüşmesine ortam hazırlama açısından büyük önem taşımaktadır (Boudreaux, 2006; Cullinan, 1992; Mayesky, 2009; Sever, 2017). Bir başka deyişle, çevre okuryazar bireylerin yetişmesinde resimli çocuk kitapları en etkili kaynaklar arasında yer almaktadır.

Çevre okuryazarlığına yönelik araştırmalar ulusal ve uluslararası alan yazında 2000'li yıllardan başlayarak farklı bileşenler açısından çalışılmaya devam edilmektedir. Bu çalışmaların bir kısmı ortaokul öğrencilerinin çevre okuryazarlık düzeylerini belirlemek (Gülsevinçler, 2017; Kablan, 2019; Muthukrishnan, 2019; Negev ve diğ., 2008; Şahin, 2020; Yılmaz, 2019), bir kısmında öğretmen adaylarının çevre okuryazarlık düzeylerini belirlemek (Çimen & Benzer, 2019; Derman & Hacıeminoğlu, 2017; Karakaya, Avgın & Yılmaz, 2018), bir kısmında ise çevre okuryazarlık

bileşenlerini birini veya birden fazlasının okul öncesi çocuklardaki düzeyini belirlemek (Baroody& Diamond, 2012; Coşanay, 2018; Çabuk & Haktandır, 2012; Kesicioğlu&Alisinanoğlu, 2009; Lee ve diğ., 2007, Öztürk- Kahrıman, 2010) amacıyla gerçekleştirilmiştir. Yapılan çalışmalardan sadece biri çocuk kitaplarında çevre okuryazarlığı bileşenlerini bütüncül olarak incelemiştir (Erdoğan, Coşkun & Uşak, 2011). Bu bilgiler doğrultusunda, çevre okuryazarlığının bütün bileşenlerini ele alarak, çevre ve doğa odaklı resimli çocuk kitaplarında çevre okuryazarlığı bileşenlerine yer verilme düzeyinin incelenmesi bu araştırmanın gerekliliğini ve özgünlüğünü ortaya koymaktadır.

Bu araştırma erken çocukluk dönemine ait çevre ve doğa odaklı resimli çocuk kitaplarında çevre okuryazarlığı bileşenlerin yer verilme düzeyini incelemeyi amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki araştırma soruların cevapları aranmıştır:

1. Erken çocukluk dönemine ait resimli çocuk kitaplarında çevre okuryazarlığı bileşenlerinin dağılımı ne düzeydedir?
2. Erken çocukluk dönemine ait resimli çocuk kitaplarında çevre okuryazarlığına ilişkin bilgi bileşenine yer verilme düzeyi nedir?
3. Erken çocukluk dönemine ait resimli çocuk kitaplarında çevre okuryazarlığına ilişkin duyuş bileşenine yer verilme düzeyi nedir?
4. Erken çocukluk dönemine ait resimli çocuk kitaplarında çevre okuryazarlığına ilişkin davranış bileşenine yer verilme düzeyi nedir?

Yöntem

Erken çocukluk dönemine ait resimli çocuk kitaplarının çevre okuryazarlığı bileşenlerine göre incelenmesini amaçlayan bu çalışma nitel araştırma desenlerinden doküman incelemesi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Doküman analizi, yapılan araştırmanın amaçlarına yönelik olgu ve olguları kapsayan yazılı materyallerin, belirlenen ölçütler çerçevesinde incelenmesidir (Creswell, 2020; Yıldırım ve Şimşek, 2013)

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan “ölçüt örnekleme” aracılığıyla oluşturulmuştur (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Araştırmacı tarafından belirlenen ya da önceden hazırlanmış ölçütleri (Marshall ve Rossman, 2014) sağlayan durumlar, örnekleme belirlemek amacıyla kullanılır (Merriam, 2013). Bu bağlamda, bu araştırma kapsamında incelenecek kitapların belirlenmesinde aşağıdaki ölçütler temel alınmıştır:

1. Erken çocukluk dönemine ait resimli kitap olması,
2. Çevre ve doğa konularını ele alması,
3. İlk basımının 2020 ve 2021 yılında olması.

Yukarıdaki ölçütleri içeren kitaplara ulaşmak için resimli çocuk kitapları satan internet siteleri, sosyal medya hesaplarından çocuk kitap yazarları, çocuk gelişim uzmanları, pedagoglar ve çocuk edebiyatı alanında çalışan akademisyenlerin tavsiyeleri incelenmiştir. Belirlenen ölçütlere uygun 22 resimli çocuk kitabı tespit edilmiştir. Elde edilen kitaplar incelendikten sonra, kitapların 4 tanesi erken çocukluk dönemi çocuklarına hitap etmedikleri, diğer 3 tanesi ise kurgu içermeden tamamen didaktik amaçla ele alındığı için çalışmanın veri kaynağına dahil edilmemiştir. Bu bağlamda, toplamda 15 resimli çocuk kitabı incelenmiştir. Çalışma dahilinde incelenmiş kitapların yer aldığı “Kitap Künye Formu” EK 1’de sunulmuştur.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri, “Kitap Künye Formu” ve “Çevre Okuryazarlığının Bileşenlerine Göre Kitap Analiz Formu” aracılığıyla toplanmıştır. “Kitap Künye Formu” incelenen kitapların adı, yazarın adı, yayınevi ve basım yılı başlıkları bulunmaktadır. Araştırmanın diğer veri toplama aracı olan “Çevre Okuryazarlığının Bileşenlerine Göre Kitap Analiz Formu” alan yazında çevre okuryazarlık bileşenlerinin belirlendiği çalışmalar (Benzer, 2010; Erten, 2005; Hsu&Roth, 2010; Kaplowitz&Levine, 2005; NAAEE, 2004; O’Brien, 2007) kapsamlı bir şekilde analiz edilerek araştırmacılar tarafından oluşturulmuştur. Araştırma kapsamındaki kitaplar, “Çevre Okuryazarlığının Bileşenlerine Göre Kitap Analiz Formuna” frekans, yüzdeler ve örnek ifade başlıkları altında analiz edilmiştir. Bu kapsamda, Çevre Okuryazarlığının Bileşenlerine Göre Kitap

Analiz Formu, okul öncesi dönem çocukların gelişimsel özellikleri ve alan yazında yapılmış çalışmalar çerçevesinde 3 ana bileşen ve 10 alt temadan oluşmaktadır. Çevre Okuryazarlığının Bileşenlerine Göre Kitap Analiz Formunun detaylı bilgisi Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1

Değişkenlere İlişkin Betimsel İstatistikler

Çevre Okuryazarlığının Ana Bileşenleri	Çevre Okuryazarlığının Alt temaları
1.Bilgi	Ekolojik bilgi Çevre problemleri hakkında bilgi
2.Duyuş	Farkında olma Değer verme Duyarlılık
3.Davranış	Koruma Çözüm üretme Çevre sorunlarıyla mücadele etme Sürdürülebilirliği sağlama

Verilerin Toplanması ve Analizi

Okul öncesi resimli çocuk kitaplarında, çevre okuryazarlığının bileşenlerine yer verilme durumunu belirlemek amacıyla yapılmış bu çalışmanın verileri doküman incelemesi yoluyla betimsel analiz yöntemi ile elde edilmiştir. Betimsel analiz, belirlenen dokümanların oluşturulmuş temalara göre yorumlandığı, sistematik bir biçimde betimlendiği, neden-sonuç ilişkisinin kurulup birtakım sonuçlara ulaşıldığı yöntemdir (Yıldırım & Şimşek, 2013, s.256). Bu bağlamda, doküman analiz süreci ;(1) dokümanlara ulaşılması, (2) orijinaliğin kontrol edilmesi, (3) dokümanların anlaşılması, (4) verilerin analiz edilmesi ve (5) verilerin kullanılması (Foster’dan aktaran Yıldırım & Şahin, 2016) olmak üzere beş aşamada gerçekleştirilmiştir. İlgili dokümanları inceleme aşama ve uygulanan işlemleri aşağıda sunulmuştur:

1. *Dokümanlara ulaşma:* İlk baskısı 2020 ve 2021 yılında gerçekleştirilmiş çevre ve doğa odaklı okul öncesi resimli çocuk kitaplarına tanınmış yayınevlerinin internet adreslerinden ulaşılmış ve temin edilmiştir. Edinilen resimli çocuk kitaplarına ilişkin detaylı bilgiler EK-1’de sunulmuştur.
2. *Orijinalliğini kontrol etme:* Resimli çocuk kitapları tanınmış yayınevlerinden alınmıştır ve orijinal bandrolleri bulunmaktadır.

3. *Dokümanları anlama:* Araştırma kapsamında incelenecek resimli çocuk kitapları araştırmacılar tarafından belirli bir sistem kapsamında, detaylı ve kapsamlı bir şekilde okunmuştur.
4. *Veriyi analiz etme:* Bu aşamada, edinilen resimli çocuk kitapları, araştırmanın veri toplama aracı olan çevre okuryazarlığının ana bileşenleri ve alt temaları kapsamında, araştırmacılar tarafından oluşturulan Çevre Okuryazarlığının Bileşenlerine Göre Kitap Analiz Formu çerçevesinde betimsel analiz yöntemi kullanılarak, çalışmanın araştırmacıları, bir çocuk gelişim uzmanı ve bir çocuk edebiyatı alalındaki bir akademisyen tarafından birbirinden bağımsız bir şekilde incelenmiş ve karşılaştırmalı bir şekilde çözümlenmiştir.
5. *Veriyi kullanma:* Araştırmacılar tarafından elde edilen bulgular belirlenen alt temalar çerçevesinde yüzdeler ve frekans değerleri olarak detaylı bir şekilde belirtilmiş, alt temaların yer verilme durumunu yansıtan örnek cümlelere yer verilmiştir. Ayrıca, bu çalışma ile elde edilen bulgular bilimsel yayıncılık etiği çerçevesinde sunulmuştur.

Geçerlilik ve Güvenilirlik

Araştırmacının araştırdığı konuyla ilgili ulusal ve uluslararası alan yazında kapsamlı bir tarama yapması, veri toplama aracının bileşen ve alt temalarının ilgili alan yazına bağlı kalarak oluşturulması, analizi yapılan çocuk kitaplarında, ilgili alt temaya yönelik örnek kelime grupları ve cümle örneklerin hiç değiştirmeden kullanılması araştırmanın geçerliliğini göstermektedir (Kıral, 2020; Yıldırım & Şimşek, 2013).

Araştırmanın güvenilirliğini sağlamak için Miles ve Huberman'ın (1994) geliştirdiği uyum yüzdesi formülü kullanılmıştır. Bu formül Güvenilirlik = Görüş Birliği/ (Görüş birliği + Görüş Ayrılığı) × 100 olarak hesaplanmaktadır (Miles & Huberman, 1994). Bu bağlamda, çalışma kapsamında incelenecek resimli çocuk kitaplarını, eş zamanlı olarak araştırmacılar, bir çocuk gelişim uzmanı ve bir çocuk edebiyatı alanındaki akademisyen tarafından bağımsız bir şekilde incelenmiş ve karşılaştırmalı bir şekilde çözümlenmiştir. Yapılan hesaplama sonucunda uyum oranı .74 olarak elde edilmiş ve çalışmanın güvenilirliği oluşturulmuştur.

Bulgular

Erken çocukluk dönemine ait çevre ve doğa odaklı resimli çocuk kitaplarında çevre okuryazarlığı bileşenlerinin yer verilme durumunun incelenmesinin amaçlandığı bu araştırmada elde edilen veriler, çalışmanın alt problemlerine göre sunulmuştur.

Erken Çocukluk Dönemine ait Resimli Çocuk Kitaplarında Çevre Okuryazarlığı Bileşenlerinin Dağılım Düzeyine Yönelik Bulgular

Erken çocukluk dönemine ait resimli çocuk kitaplarında çevre okuryazarlığı bileşenleri olan bilgi, duyuş ve davranış bileşenlerinin dağılımı frekans ve yüzdeler olarak Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2

Çevre Okuryazarlığı Bileşenlerinin Dağılım Düzeyi

Bileşen	f	%
Duyuş	427	50
Bilgi	286	33
Davranış	142	17

Tablo 2’de gösterildiği gibi analiz edilen kitaplarda yer alan çevre okuryazarlığı bileşenlerinden en çok vurgu yapılan bileşenin “duyuş” (f=427) bileşeni olduğu tespit edilmiştir. Diğer bileşenler ise sırasıyla; “bilgi” (f=286) ve “davranış” (f=142) bileşenleri olduğu görülmüştür.

Erken Çocukluk Dönemine ait Resimli Çocuk Kitaplarında Çevre Okuryazarlığına İlişkin Bilgi Bileşenine Yer Verilme Düzeyine Yönelik Bulgular

Erken çocukluk dönemine ait resimli çocuk kitaplarında çevre okuryazarlığı bileşenlerinden bilgi bileşeninin alt temalarına yer verilme düzeyi frekans ve yüzdeler olarak Tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3

Bilgi Bileşenine Yer Verilme Düzeyi

Alt tema	f	%
Ekolojik bilgi	173	60
Çevre problemleri hakkında bilgi	113	40

Tablo 3'te gösterildiği gibi incelenen kitaplarda "bilgi" bileşeninin alt temalarından en çok "ekolojik bilgi"ye (f=173) yer verilmiştir. İncelenen kitaplarda yer verilme düzeyine göre ikinci olarak "çevre problemleri hakkında bilgi" (f=113) alt temasına yer verildiği tespit edilmiştir. Analiz edilen kitapların içinde sadece K9'da "ekolojik bilgi" alt temasına ait ifadelerin olmadığı gözlemlenmiştir. "Çevre problemleri hakkında bilgi" alt temasına ait ifadelerin ise K1, K3, K4, K12 ve K13'te yer bulmadığı görülmüştür.

Aşağıda bilgi bileşeninin alt temalarından ekolojik bilgiye ilişkin örnek ifadeler yer verilmiştir:

- *Meyve yarasalarının boyları diğerlerinden küçük olurda genelde. (K1)*
- *Tüm çiçekler polene ihtiyaç duyar, tohumları oluşabilsin diye. (K3)*
- *Nehir şöyle bir baktıktan sonra konuşmaya başlayarak 'Sen atık bir yağsın. Benim içimde bir sürü canlı yaşar. Saklasam seni oksijensiz kalır, birer birer hasta olur hepsi.'*(K10)
- *Eğer şans eseri birisi onu yerde görüp, alıp evine götürmezse zaman içinde çürüyüp kompostta dönüşecek ve toprağı besleyerek ağaç annesinin yaşamına katkıda bulunacaktı. (K11)*
- *Dünya insanların bu alışkanlıkları yüzünden fazla ısınıyor ve bu durum tüm canlılara zarar veriyordu. (K15)*

Aşağıda bilgi bileşeninin alt temalarından çevre problemleri hakkında bilgiye ilişkin örnek ifadeler yer verilmiştir:

- *Yeryüzünü, havayı ve denizleri korumalıyız. (K2)*
- *....evimiz eridi. Kalacak yerimiz yok. Bize yardım eder misiniz? (K5)*
- *Of, bugün de hava kirlili! (K7)*
- *Peki ya ormanlar? Gizli gizli geliyorlar, ağaçları paldır küldür kesiyorlar. (K8)*

- *Ne sıra sıra dizilmiş gür ağaçlar, ne de yabancı hayvanlar... Hiçbiri ortada yoktu. Görebildiği tek şey duvar, direk ve bariyerdi. (K14)*
- *Yoyo'nun evi insanların yaptıkları bazı makineler ve doğaya zarar veren alışkanlıkları yüzünden erimişti. (K15)*

Erken Çocukluk Dönemine ait Resimli Çocuk Kitaplarında Çevre Okuryazarlığına İlişkin Duyuş Bileşenine Yer Verilme Düzeyine Yönelik Bulgular

Erken çocukluk dönemine ait resimli çocuk kitaplarında çevre okuryazarlığı bileşenlerinden duyuş bileşeninin alt temalarına yer verilme düzeyi frekans ve yüzdelik olarak Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4

Duyuş Bileşenine Yer Verilme Düzeyi

Alt tema	f	%
Farkında olma	133	31
Değer verme	117	27
Duyarlılık	110	26
Sorumluluk duyma	67	16

Tablo 4'te verilen duyuş bileşenine yer verilme düzeyine ilişkin bulgulara göre, incelenen kitaplarda en fazla “farkında olma” (f=133) alt temasına yer verildiği gözlemlenmiştir. Diğer alt temalar ise sırasıyla; “değer verme” (f=117), “duyarlılık” (f=110) ve “sorumluluk duyma” (f=67) olduğu tespit edilmiştir. Analiz edilen kitapların içinde “değer verme” alt temasına ait ifadeler bütün kitaplarda yer bulurken, “farkında olma” alt temasına ait ifadelerin sadece K12’de bulunmadığı gözlemlenmiştir. Bununla birlikte, “duyarlılık” alt temasına ait ifadeler K4, K11 ve K12 ‘de rastlanmamıştır. Buna ek olarak, K7, K9, K11 ve K12’de “sorumluluk duyma” alt temasına ait ifadelerin yer verilmediği tespit edilmiştir.

Aşağıda duyuş bileşeninin alt temalarından farkında olmaya ilişkin örnek ifadeler yer verilmiştir:

- *Meyve yarasalarının boyları diğerlerinden küçük olurdu genelde. (K1)*
- *Hava nasıl da temiz, derin bir nefes al. (K2)*
- *Kuzey Kutbu'nda başlayan, uzun ve tehlikeli bir yolculuktan bu. (K5)*

- *Çocuklar arttıkça artan yeşillikler arasında oynuyordu. (K9)*
- *İşte burada gördüğünüz tüm sebze ve meyveler böyle küçük tanelerden yetişiyor. (K13)*
- *Fazla zamanımız yok, buradan ayrilmalıyız. Hepimiz tehlike altındayız. (K14)*

Aşağıda duyuş bileşeninin alt temalarından değer vermeye ilişkin örnek ifadeler yer verilmiştir:

- *Ördekleri beslemek için nehir kenarına inen yaşlı çift... (K1)*
- *Doğayı sevelim, ona saygı duyalım, onunla arkadaş olalım... (K2)*
- *Hayvanlar burada kışı sıcacık geçirecek. (K7)*
- *Atatürk karşı çıkmış, dal kesileceğine köşk yürütülsün diye önermiş. (K8)*
- *Fidelerine su verir, etrafında çıkan yabancı otları koparırlar. (K13)*
- *...amacı insanların hayatını kolaylaştırmak olsa da doğaya zarar veren bir işin parçası olmaktan mutsuzdu. (K14)*

Aşağıda duyuş bileşeninin alt temalarından duyarlılığa ilişkin örnek ifadeler yer verilmiştir:

- *.... gece hazırladığı kırıntı torbasını çıkararak yaşlı teyze... (K1)*
- *Ağaçlardaki yemlikleri doldurmayı unutma. (K2)*
- *Balinalar küvette değil, denizde yüzmeli. (K6)*
- *Evin annesi, tencerenin dibinde kalan atık yağı bir plastik şişeye doldurup sokaktaki çöp kutusunun kenarına koymuş. (K10)*
- *Marulla tavşanları da beslerim. (K13)*
- *Uyandığında, etrafında ona su ve yiyecek uzatan iki insan vardı. (K15)*

Aşağıda duyuş bileşeninin alt temalarından sorumluluk duymaya ilişkin örnek ifadelere yer verilmiştir:

- *Dünya'nın güzel ve iyi bir yer olmasına katkı sağlamalıyız. (K2)*
- *Biz de dolaşp polenleri paylaşıyoruz, her çiçek mutlu olsun diye. (K3)*
- *Yuvalarını koruyalım ki, güvende ve güçlü olsunlar. (K6)*
- *Belediye başkanı gönüllü oldu bu sorunu çözmeye. (K8)*
- *Bitkilere bolca sevgi verin, onlarla bol bol konuşun ve sabırlı olun. (K13)*
- *Yoyo'nun orada mutlu bir şekilde yaşayabilmesi için insanların da aldıkları kararlara uymaları ve sözlerini tutmaları gerekiyordu. (K15)*

Erken Çocukluk Dönemine ait Resimli Çocuk Kitaplarında Çevre Okuryazarlığına İlişkin Davranış Bileşenine Yer Verilme Düzeyine Yönelik Bulgular

Erken çocukluk dönemine ait resimli çocuk kitaplarında çevre okuryazarlığı bileşenlerinden davranış bileşeninin alt temalarına yer verilme düzeyi frekans ve yüzdelik olarak Tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 5

Davranış Bileşenine Yer Verilme Düzeyi

Alt tema	f	%
Çözüm üretme	40	27
Çevre sorunlarıyla mücadele etme	40	27
Koruma	34	24
Sürdürülebilirliği sağlama	28	19

Tablo 5 gösterilen davranış bileşenine yer verilme düzeyine ilişkin bulgulara göre, analiz edilen kitaplarda en çok “çözüm üretme” (f=40) ve “çevre sorunlarıyla mücadele etme” (f=40) alt temasına yer verildiği gözlemlenmiştir. Diğer alt temalar ise sırasıyla; “koruma” (f=34) ve “sürdürülebilirliği sağlama” (f=28) olduğu tespit edilmiştir. İncelenen kitaplarda, davranış bileşenine bütün alt temalarını içeren bir kitaba rastlanılmamıştır. Bu bağlamda, “çözüm üretme”

alt temasına ait ifadeler K1, K3, K4, K5, K10, K11, K12, K13 ve K14'te yer almamıştır. Buna ek olarak, "çevre sorunlarıyla mücadele etme" ait ifadelerin K1, K3, K4, K5, K9, K11, K12, K13 ve K14'te yer verilmediği gözlemlenmiştir. Bununla birlikte, K1, K4, K9, K11, K12 ve K14'te "koruma" alt temasına yönelik herhangi bir ifade bulunmamıştır. Son olarak, "sürdürülebilirliği sağlama" alt temasına ait ifadelerin K1, K4, K5, K8, K9, K11, K12 ve K14'te bulunmadığı gözlemlenmiştir.

Aşağıda davranış bileşeninin alt temalarından çözüm üretmeye ilişkin örnek ifadeler yer verilmiştir:

- *Dünya'nın güzel ve iyi bir yer olmasına katkı sağlamalıyız. (K2)*
- *Plastik pipet kullanmayalım. (K6)*
- *Daha çok çiçek ve ağaç dikersem... (K7)*
- *Atatürk karşı çıkmış, dal kesileceğine köşk yürütülsün diye önermiş. (K8)*
- *Gri şehirlerin en grisinde bir ilan belirdi. Şehrin en güzel bahçesi yarışması. Kazanan büyük ödülün sahibi olacak. (K9)*
- *Artık mecbur kalmadıkça araba kullanmak yerine bisiklete binecek ya da otobüs ve vapur gibi toplu taşıma araçlarını kullanacaklardı. (K15)*

Aşağıda davranış bileşeninin alt temalarından çevre sorunlarıyla mücadele etmeye ilişkin örnek ifadeler yer verilmiştir:

- *Hadi bir yardım eli uzat sahile. Yüz, oyna, etrafı temizle... (K2)*
- *Çöpleri toplayalım. (K6)*
- *Yıl boyu temiz hava veren bir bitki araştırma merkezi kurup, robotlarla beraber ağaçlar yetiştireceğim. (K7)*
- *Belediye başkanı gönüllü oldu bu sorunu çözmeye. (K8)*

- *Toprak ise (kızartma yağına) 'Bakma benim çamurlu tozlu gözüktüğüme. Binlerce canlı yaşıyor içimde ve üzerimde. Saklarsam seni hasta olur hepsi' demiş. (K10)*
- *Kullandıkları elektrikli eşyaları işleri bitince kapatacak, suyu gereksiz yere kullanmayacaklardı. (K15)*

Aşağıda davranış bileşeninin alt temalarından korumaya ilişkin örnek ifadeler yer verilmiştir:

- *Doğayı sevelim, ona saygı duyalım, onunla arkadaş olalım, onu koruyalım ki... (K2)*
- *Kuru, güvenli ve sıcak bir yere koydular bizi. (K3)*
- *Yuvalarını koruyalım ki güvende ve güçlü olsunlar. (K6)*
- *Birileri, zor yetişen ağaçlar ve çiçekler getirirse onlara gözüm gibi bakacağım. (K7)*
- *Kenarda bekleyen toprakla tohumların üzerini özenle örterler. (K13)*
- *Daha çok ağaç dikecek, denizlerin temizliğine dikkat edecek ve çevrelerine daha çok özen göstereceklerdi. (K15)*

Aşağıda davranış bileşeninin alt temalarından sürdürülebilirliği sağlamaya ilişkin örnek ifadeler yer verilmiştir:

- *Sonra yaprakları yay ki, toprağı beslesin. (K2)*
- *Haydi, toplayalım hepsini. Böylece yeni çiçekler yetiştirebiliriz baharda. (K3)*
- *Atmayalım! Değiş tokuş edelim. (K6)*
- *...biri geri dönüşümü destekleyenlere... (K10)*
- *Baharın müjdecisi güneşin kendisini göstermesi ile çocuklar, dedelerinin gönderdiği tohumları dikmek için kolları sıvadılar. (K13)*
- *Cam ve plastik gibi farklı çöpleri, ayrı kutulara atacaklardı. (K15)*

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu araştırmada erken çocukluk dönemine ait çevre ve doğa odaklı, ilk basımları 2020-2021 yıllarında olmuş 15 resimli çocuk kitabında çevre okuryazarlığı bileşenlerinin yer verilme düzeyi incelenmiştir.

Elde edilen bulgular genel olarak değerlendirildiğinde, incelenen kitaplarda çevre okuryazarlığı bileşenlerinin yer verilme düzeyinin %50'si "duyuş", %33'ü "bilgi" ve %17'si ise "davranış" bileşeni olduğu ortaya çıkmıştır. Alan yazında bu sonuçlara benzer nitelik taşıyan çalışmalar bulunmaktadır. Örneğin; Muthukrishnan (2019) ilköğretim 1. sınıflar için (6-7 yaş) eko-sistem kavramlarını içeren resimli çocuk kitaplarında, eko-okuryazarlık alt maddelerine yer verilme düzeyini incelemiş, incelenen kitaplarda sırasıyla; biliş, duygu, eylem ve ruh alt maddelerine yer verildiği sonucuna ulaşmıştır. Buna ek olarak; Erdoğan, Coşkun ve Uşak'ın (2011) 100 Temel Eser'den seçilen 10 klasik yapıtın çevre okuryazarlığının ana bileşenleri açısından incelemeyi amaçladığı çalışmasında, analiz edilen eserlerde sırasıyla çevresel bilgi, duyuş ve çevreye yönelik sorumlu davranışlar ana bileşenlerine yer verildiği ortaya konmuştur. Bu bağlamda, bilgi ve duyuş ana bileşeninin yer verilme sırası değişmekle birlikte, yapılan çalışmalar, incelenen kitaplarda davranış ana bileşenine en az yer verildiğini göstermektedir. Bu durum, sürdürülebilirlik, çevre sorunlarıyla mücadele etme, çevre sorunlarına yönelik çözüm yolları bulma ve uygulama gibi üst düzey bilişsel becerilerin incelenen kitaplarda yeterli düzeyde yer bulmadığını gösterdiği söylenebilir.

İncelenen kitaplarda çevre okuryazarlığı bileşenlerinden en çok "bilgi" bileşeninin alt teması olan "ekolojik bilgi" ye (f=173) yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgu alanda yapılmış birçok çalışma ile örtüşür niteliktedir (Engdahl 2015; Gönen & Güler, 2011; Güzelyurt & Özkan, 2019; Wells&Zeece, 2007). Erken çocukluk dönemi, çocukların dış dünyaya karşı büyük bir merak içinde oldukları ve yoğun bir ilgi duydukları bir dönem (Berk, 2015; Santrock, 2018) olmakla birlikte, çocukların gelişimsel olarak öğrenmeye ve bilişsel dünyalarını zenginleştirmeye en açık oldukları dönem olarak bilinmektedir (Trawick-Smith, 2018). Bu bağlamda, resimli çocuk kitaplarının bilişsel gelişimi ve öğrenmeyi destekleyen zengin bir araç olduğu söylenebilir (Cleveland, 2015; Tien&Wu, 2010). Çocukların erken dönemde resimli çocuk kitapları aracılığıyla edindikleri ekolojik bilgiler, sonraki yıllarda çevre bilinci geliştirmeleri, doğayı ve çevrelerini tanımaları ile

onlar hakkında bilgi sahibi olmaları ve açısından etkili olacaktır (Blanchet-Cohen &Reilly, 2013; Smith, 2001). Bu bilgiler ışığında, araştırmada incelenen kitapların, erken çocukluk dönemindeki çocuklara gelişimsel düzeyleri doğrultusunda ekolojik bilgi kazandırma açısından uygun kaynaklar olduğu söylenebilir.

Çevre okuryazarlığı bileşenlerinden “bilgi” bileşeninin diğer bir alt teması ise “çevre problemleri hakkında bilgi”dir. Analiz edilen kitapların çoğunda “çevre problemleri hakkında bilgi” (f=113) alt temasına yer verildiği gözlemlenmiştir. Alan yazında, bu sonucu destekler nitelikte çalışmalar bulunmakla birlikte, farklı sonuca ulaşan çalışmalarda da mevcuttur. Örneğin; Aslan (2015), 2014-2015 yıllarında ilk baskıları yapılan çevre sorunları konulu kitapları analiz ettiği çalışmasında, incelenen kitaplarda çevre kirliliğine ilişkin birçok konuya yer verildiği sonucuna ulaşılmıştır. Aslan, Kepenekci, Doğan Güldenoğlu ve Karagül’ün (2015) ödül almış yazınsal çocuk ve ilk gençlik kitaplarında çevreyle ilgili birçok soruna değinilmiş olduğunu belirtmişlerdir. Diğer bir yandan, Erdoğan, Coşkun ve Uşak (2011), 100 Temel Eser’den seçilen 10 klasik yapıtı çevre okuryazarlığının ana bileşenleri açısından inceledikleri çalışmalarında, incelenen eserlerde güncel çevre sorunlarına yer verilmediğini belirtmişlerdir. Buna ek olarak, Williams ve diğerleri (2011) 1938-2008 yılları arasında 296 ödül alan resimli çocuk kitabını inceledikleri çalışmalarında, çevre sorunlarına yer verilme düzeyinin yıllar için oldukça azaldığı sonucuna varmışlardır. Edebi eserlerin bilgi verme ve öğreticilik amacı gütmemesi beklenmemektedir. Ancak, çevre ve doğa odaklı çocuk kitaplarında, çocukların gelişim düzeyleri dikkate alınarak çevre sorunlarına karşı farkındalık yaratılması, çevre sorunlarının bir kurgunun içinde, didaktik öğelere çok yer verilmeden duyumsatılmasının, çevre bilici gelişmiş çocuklar yetiştirilmesi açısından önemli olduğu söylenebilir.

Analiz edilen resimli çocuk kitaplarında, çevre okuryazarlığı bileşenlerinden “davranış” bileşeninin alt teması olan “sürdürülebilirliği sağlama”ya (f=28) en az yer verildiği ortaya çıkmıştır. Alanyazında bu sonucu destekler nitelikte çalışmalar bulunmaktadır. Örneğin; Babb, McBurnie ve Miller (2018) 1955-2014 yılları arasında Avustralya Resimli Çocuk kitapları ödülünü almaya hak kazanmış 249 kitabı inceledikleri çalışmalarında, analiz edilen kitaplarda 2000 yılına kadar sürdürülebilirlikle ilgili herhangi bir vurguya rastlamamakla birlikte, 2000’den sonraki kitaplarda ise bu kavramla ilgili ifadelere neredeyse hiç yer verilmediği sonucuna ulaşmışlardır. Muthukrishnan ve Kelley (2017) çevre ve doğa odaklı 7 kitaptaki görsellerde sürdürülebilirliğin ne

kadar yansıtıldığını inceledikleri çalışmalarında, incelenen kitaplardaki görsellerin sürdürülebilirlik öğelerini yeterli derecede yansıtmadıklarını belirtmişlerdir. Diğer bir çalışma ise Hsiao ve Shihb (2016) tarafından resimli çocuk kitaplarının kullanımının çevre kavramlarının öğretilmesi ve kaynak tasarrufu üzerindeki etkisini araştırmak amacıyla gerçekleştirilmiştir. 5-6 yaş arasındaki 11 çocuk ile gerçekleştirilen çalışmada, çevre eğitimi temele alan sekiz resimli çocuk kitabı, sekiz haftalık eğitim boyunca kullanılmıştır. Çalışmanın sonunda, çocuklarda plastik poşetlerin yeniden kullanımıyla ilgili bir davranışın oluşmadığı sonucuna varılmıştır. Diğer bir yandan, Witt ve Kimple (2008) okulöncesi çocuklara metamorfoz, bitki büyümesi, geri dönüşüm ve çöp atma hakkında bilgi vermek amacıyla gerçekleştirdikleri projelerinde, çocukların birebir katıldıkları etkinlikler düzenlemişlerdir. Proje başlamadan önce hedeflenen konular hakkında çocuklara ön test-son test uygulanmıştır. Projenin bitiminde, çocuklarda hedeflenen tüm kavramlara yönelik bilgilerinin arttığı ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte, Erkal, Şafak ve Yertutan'ın (2011) yaptıkları Sürdürülebilir Kalkınma ve Çevre Bilincinin Oluşturulmasında Ailenin Rolü isimli araştırmalarında kişilerin tüketim alışkanlıklarının ailelerinden bağımsız olmadığını sonucuna ulaşılmıştır. Çocukların ilk öğretmenleri ve ilk rol modelleri aileleridir. Çocuklar yaşamlarının ilk yıllarındaki çoğu gözlem ve deneyimini aileleriyle birlikte edinirler (Crowley, 2020). Bu bağlamda, çocuk edebiyatı, farklı kurgular içinde gerçek dünya konularıyla bağlantı kurarak onlara yeni edinimler ve farkındalıklar sağlamasında kullanılacak önemli araçlardır (Monhardt&Monhardt, 2006). Bu bilgiler doğrultusunda, erken çocukluk dönemine ait resimli çocuk kitaplarında, sürdürülebilirlik kavramının kurgusal bir çerçevede, çocukların gelişim düzeyleri göz önüne alınarak tanıtılması ve öneminin vurgulanması, kitapların kurgusunda ve kitap sonu bölümlerde çocukların aileleriyle günlük hayatlarında deneyimleyebilecekleri etkinliklere yer verilmesi, çocukların sürdürülebilirlik algılarını olumlu yönde etkilemekle birlikte, sürdürülebilirliği hayat tarzı haline getirebilecek tutumlar geliştirmesinde etkili olabileceği düşünülmektedir.

Çevre eğitimi, erken çocukluk döneminden başlayarak, bireylerin yaşadıkları doğal ya da yapay çevreye dair, bilgili, farkındalık düzeyleri yüksek, çevreye karşı olumlu tutum ve davranışlar sergileyen çevre okuryazar kişiler olarak yetiştirmek amacıyla yapılan eğitim olarak tanımlanabilir. (Dikmen, 1993; Gülay &Öznacar, 2010; NAAEE, 2014). Yapılan çalışmalar, erken çocukluk döneminde verilecek çevre eğitiminin, bireylerde çocukluktan başlayarak yaşam boyu devam edecek çevreye yönelik olumlu tutum, davranış ve beceriler kazandırmada etkili olduğunu

göstermektedir (Basile, 2000; Başal, 2015; Smith, 2001; Taşkın & Şahin, 2008; Wilson, 1996). Ancak, yapılan araştırmalarda 2002, 2006 ve 2013 Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) Okul Öncesi Eğitim Programları Çevre Eğitimi açısından yeterli olmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Erdoğan, Bahar, Özel, Erdaş& Uşak, 2012; Gülay & Ekici, 2010; Muşlu-Kaygusuz, 2020). Bununla birlikte, kaliteli bir çevre eğitimin verilmesi sadece programa bağlı olmamakla birlikte, çevre eğitimi ile ilgili donanımlı, bilinçli, evrensel bir bakış açısına sahip, çevreye karşı olumlu tutum ve davranışlar sergileyen, program dahilindeki konuları zengin öğrenme ortamları içinde çocuklara sunacak öğretmenlerin rolü büyüktür (Larijani&Yeshodhara, 2008; Uludağ. 2012). Bu bağlamda; bu araştırma dahilinde incelenen resimli çocuk kitapların, çevre eğitimi kapsamında sınıf içi ya da sınıf dışı etkinliklerde öğretmenler tarafından kullanılmasının, çocuklarda çevre okuryazarlık bileşenlerinden bilgi ve duyuş alanlarını desteklemek amacıyla uygun eğitim materyalleri olduğu söylenebilir.

Araştırma kapsamında incelenen resimli çocuk kitaplarında, çevre okuryazarlığı bileşenlerinden “davranış” bileşeninin alt teması olan “çözüm üretme” (f=40) en az yer verilen alt temalardan biri olduğu ortaya çıkmıştır. Bu durum, analiz edilen kitaplardaki sorunların, küresel ısınma, nesli tükenen hayvanlar, denizlerin kirlenmesi ve ormansızlaşma gibi evrensel ve tamamen çözümü zor ve zaman gerektiren sorunlar olmasından kaynaklanıyor olabilir. Diğer yandan, Zhang, Parker, Eberhardt ve Passalacqua (2011) yaptıkları çalışmada, okul öncesi için anlaşılması ve çözülmesi zor olan günlük sorunları çocukların gelişim düzeylerine ve yerel özelliklere uyarlayarak, onların sorunları anlama, soru sorma ve problem çözme becerilerini geliştirmeyi hedeflemişlerdir. Çalışmanın sonunda, çocukların konuları anlamaları, soru sorma becerileri ve çözüm üretme girişimlerinde gelişme olduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca, Gosen, Berenstb ve Glopper (2015) 4-6 yaş arası çocuklarla problem çözme becerilerini çalıştıkları araştırmaları, paylaşımlı kitap okuma yöntemi kullanılarak 36 seans devam etmiştir. Araştırma süresince, çocukların soru sorma, cevap verme, çözüm üretme gibi becerileri gösterdiklerini belirtmişlerdir. Bu sonuç, çocuklarda problem çözme becerilerinin kitaplar aracılığıyla geliştirilebileceğini göstermektedir. Bu bağlamda, incelenen kitaplarda, çözüm üretme alt temasına yeterli yer verilmemekle birlikte, bu kitaplar sınıf içi ya da sınıf dışı farklı okuma teknikleri, yaratıcı drama, gözlem, inceleme gibi yaklaşımlar kullanılarak, çocukların çözüm üretmeye teşvik edilebileceği söylenebilir.

Sonuç olarak, araştırma kapsamında incelenen erken çocukluk dönemine ait 15 resimli çocuk kitabında, çevre okuryazar bileşenlerinden bilgi ve duyuş bileşenine yer verildiğini, fakat davranış bileşeninin yer verilme düzeyinin yeterli olmadığı düşünülmektedir.

Araştırmanın bulguları doğrultusunda şu öneriler sunulabilir:

- Çocukların gelişim düzeyleri ve ilgi alanları göz önünde bulundurularak, didaktik öğelerin ön planda olmadığı, çevreyle ilgili sorunları çözme üretme, aktif katılım sağlama ve sürdürülebilirliğin önemi ve nasıl sağlanabileceği ile ilgili daha fazla kitap yazılabilir.
- Kitapların kurgusu içinde ya da kitap sonlarında, çocukların aileleriyle ya da öğretmenleriyle uygulayabilecekleri, problem çözme, yaratıcı düşünme ve eleştirel düşünme becerilerinin gelişmesine katkı sağlayacak etkinlik bölümlerine yer verilebilir.
- Çevre sorunları ve çözümleri konusunda yazılacak kitaplarda yerel, bölgesel ve evrensel öğelerin bir bütün halinde verilmesi, çocukların bu sorunların gerçek hayattaki iz düşümünü daha iyi kavrayarak, sorunları içselleştirmeleri kolaylaştırılabilir.
- Ebeveyn ve öğretmenler, sınıf içi ve sınıf dışı etkinliklerinde çevre ve doğa kitaplarına daha çok yer verebilir ve bu kitapları zengin öğrenme ortamlarında, farklı yaklaşım ve etkinliklerle sunabilirler.

Kaynakça

- Aslan, C. (2015). Çocuk edebiyatı yapıtlarının çevre sorunlarını yansıttığı bağlamında incelenmesi. *Journal of Human Sciences*, 12(2), 1818-1852. DOI:[10.14687/ijhs.v12i2.3482](https://doi.org/10.14687/ijhs.v12i2.3482)
- Aslan, C., Karaman-Kepeneci, Y., Karagül, S. & Doğan Güldenoğlu, B. (2015). Ödüllü Çocuk ve Gençlik Romanlarında Barış Konusu Üzerine Bir Çözümleme. Ankara Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri (BAP) kapsamında desteklenen 14H0630001 numaralı Hızlandırılmış Destek Projesi.
- Babb, Y. B., McBurnie, J. & Miller, K. K. (2018). Tracking the environment in Australian children's literature: the Children's Book Council of Australia Picture Book of the Year

- Awards 1955-2014, *Environmental Education Research*, 24(5), 716-730, DOI:10.1080/13504622.2017.1326020
- Baroody, A. E., & Diamond, K. E. (2012). Links among home literacy environment, literacy interest, and emergent literacy skills in preschoolers at risk for reading difficulties. *Topics in Early Childhood Special Education*, 32(2), 78-87. <https://doi.org/10.1177/0271121410392803>
- Barrow, C. J. (1995). *Developing the environment: problems and management*. Essex: Longman
- Basile, C. G. (2000). Environmental education as a catalyst for transfer of learning in young children. *Journal of Environmental Education*, 32 (1), 21-27.
- Başal, H. A. (2015). *Okulöncesi ve ilkokul çocukları için uygulamalı çevre eğitimi*. Ankara: Nobel Akademik
- Benzer, E. (2010) *Proje tabanlı öğrenme yaklaşımıyla hazırlanan çevre eğitimi dersinin fen bilgisi öğretmen adaylarının çevre okuryazarlığına etkisi*. (Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul. YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından elde edildi. (Tez no:279892)
- Berk, L. E. (2015). *Child Development* (9th ed.). Illinois State University: Pearson.
- Blanchet-Cohen, N. & Reilly, R.C. (2013). Teachers' perspectives on environmental education in multicultural contexts: Towards culturally-responsive environmental education. *Teaching and Teacher Education*, 36, p. 12-22 <https://doi.org/10.1016/j.tate.2013.07.001>.
- Boudreaux, B. (2006). *The representation of the environment in children's literature*. University of New Orleans Theses and Dissertations.335. <https://scholarworks.uno.edu/td/335> adresinden 19.04.2021 tarihinde alınmıştır.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2018). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Chepesiuk, R. (2007). Environmental literacy: Knowledge for a healthier public. *Environmental health perspectives*. 11 (115), 494-499. Doi: 10.1289/ehp.115-a494
- Lee, Eun Ah & Ko, Hee & Shin, Dong & Lee, Moon & Min, Byeong & Kang, Kyung. (2007). Korean Year 3 Children's Environmental Literacy: A prerequisite for a Korean environmental education curriculum. *International Journal of Science Education - INT J SCI EDUC*. 29. 731-746. 10.1080/09500690600823532.
- Çimen, H. & Benzer, S. (2019). Fen bilgisi ve sınıf öğretmen adaylarının sürdürülebilir çevreye yönelik tutumlarının incelenmesi. *İnsan ve İnsan*,6(21), 525-542. DOI:10.29224/insanveinsan.475471
- Cleveland, E. (2015). *Using children's picture books to develop critical thinking skills and science practices in grades 3rd-5th*. Doctoral Projects, Masters Plan B, and Related Works. Retrieved from http://repository.uwyo.edu/plan_b/11.

- Creswell, J. W. (2020). *Eğitim araştırmaları, nicel ve nitel araştırmanın planlanması, yürütülmesi ve değerlendirilmesi* (3. Baskı). İstanbul: Edam.
- Crowley, K. (2020). *Çocuk Gelişimi- Pratik Bir Başlangıç*(2.basım). (Ş. Ceylan, Çeviri Ed.) Ankara: Nobel Yayınevi.
- Cullinan, B. E. (1992). *Read to me: Raising kids who love to read*. USA: Scholastic.
- Davis, J. M. (Ed.). 2018. *Young Children and the Environment. Early Education for Sustainability* (2nd ed.). Cambridge: Cambridge University Press
- Derman, A. & Hacıeminoğlu, E. (2017). Sürdürülebilir gelişme için eğitim bağlamında sınıf öğretmenlerinin çevre okuryazarlığı düzeyleri. *On dokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 36 (2), 81-103. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/omuefd/issue/33619/373029>
- Dikmen, S. (1993). *İlköğretim kurumlarında çevre için eğitim, çevre eğitimi*. Ankara: Türkiye Çevre Vakfı Yayını.
- Dunlap, R., & Scarce, R. (1991). Poll trends: Environmental problems and protection. *The Public Opinion Quarterly*, 55(4), 651-672. Retrieved April 17, 2021, from <http://www.jstor.org/stable/2749413https://doi.org/10.1086/269288>
- Elder, J.L. (2003). *A field guide to environmental literacy: Making strategic investments in environmental education*. Rock Spring: Environmental Education Coalition.
- Engdahl, I. (2015). Early Childhood education for sustainability: The OMEP World Project. *International Journal of Early Childhood*. 47 (3): 347–366. doi:10.1007/s13158-015-0149-6
- Erdoğan, M., Coşkun, E., & Uşak, M. (2011). Developing children's environmental literacy through literature: An analysis of 100 basic literary works. *Eğitim Araştırmaları-Eurasian Journal of Educational Research*, 42, 45-62.
- Erdoğan, M., Bahar, M., Özel, R., Erdaş, E., & Uşak, M. (2012). Environmental education in 2002 and 2006 early childhood curriculum. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12 (12), 3259-3272.
- Erkal, S., Şafak, Ş. & Yertutan, C. (2011). Sürdürülebilir kalkınma ve çevre bilincinin oluşturulmasında ailenin rolü. *Sosyoekonomi*. 14(14). Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/sosyoekonomi/issue/21074/226896>
- Erten, S. (2005). Okul öncesi öğretmen adaylarında çevre dostu davranışların araştırılması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(28), 91-100. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/hunefd/issue/7808/102424>.
- Gosen, M. N., Berenst, J. & Glopper, K. (2015) Problem-solving during shared reading at kindergarten, *Classroom Discourse*, 6(3), 175-197, DOI: [10.1080/19463014.2014.991339](https://doi.org/10.1080/19463014.2014.991339)

- Gönen, M. & Güler, T. (2011). The environment and its place in children's picture story books. *Procedia Social and Behavioral Sciences*. (15), p. 3633–3639. DOI:[10.1016/j.sbspro.2011.04.347](https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2011.04.347)
- Gülay, H. & Ekici, G. (2010). MEB Okul Öncesi Eğitim Programının Çevre Eğitimi Açısından Analizi. *Türk Fen Eğitimi Dergisi*, 7(1), 74-84.
- Gülay, H. & Öznacar, M. D. (2010). *Okulöncesi dönem çocukları için çevre eğitimi etkinlikleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Güler, E. (2013). *İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin çevre okuryazarlığı düzeylerinin belirlenmesi ve öğrencilerin okuryazarlığı düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi) Çukurova Üniversitesi, Adana. YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından elde edildi. (Tez no: 330166)
- Güzelsevinçler, D. (2017). *Ortaokul öğrencilerinin çevre okuryazarlık düzeyinin belirlenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Kastamonu Üniversitesi, Kastamonu. YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından elde edildi. (Tez no: 479979)
- Güzelyurt, T. & Özkan, Ö. (2019). Okul öncesi dönemde çevre eğitimi: Çocuk kitaplarına yönelik bir inceleme. *İlköğretim Online*. 18(1). s.20-30. DOI:[10.17051/ilkonline.2019.527146](https://doi.org/10.17051/ilkonline.2019.527146)
- Harper, C., & Snowden, M. (2017). *Environment and Society: Human Perspectives on Environmental Issues* (6th ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315463254>
- Heimlich, J. E. (2002). *Environmental education: A resource handbook*. Bloomington, Ind.: Phi Delta Kappa Educational Foundation.
- Hsiao, C. Y., & Shih, P. Y. (2016). Exploring the effectiveness of picture books for teaching young children the concepts of environmental protection. *International Research in Geographical and Environmental Education*, 25(1), 36-49.
- Hsu, S.J. & Roth, R.E. (1999). Predicting Taiwanese secondary teachers' responsible environmental behavior through environmental literacy variables. *The Journal of Environmental Education*. 30(4), 11-18. <https://doi.org/10.1080/00958969909601879>
- Kablan, S. (2009). *Ortaöğretim öğrencilerinin çevre okuryazarlık düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara. YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından elde edildi. (Tez no:607588)
- Kaplowitz M. D., & Levine R. (2005). How environmental knowledge measures up at a Big Ten university. *Environmental Education Research*, 11(2), 143–160. DOI:[10.1080/1350462042000338324](https://doi.org/10.1080/1350462042000338324)
- Karakaya, F., Avcı, S., & Yılmaz, M. (2018). Fen Bilgisi öğretmen adaylarının çevreye yönelik etik tutumlarının incelenmesi. *Başkent University Journal Of Education*, 5(2), 225-232. Retrieved from <http://buje.baskent.edu.tr/index.php/buje/article/view/167>

- Karasar, N. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemi*. (26.baskı). Ankara: Nobel Yayınevi.
- Kesicioğlu, O. & Alisinanoğlu, F. (2009). The analysis of children's attitude against the environment in the views of various variables. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10 (3), 37-48. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/kefad/issue/59508/855690>
- Kıral, B. (2020). Nitel bir veri analizi yöntemi olarak doküman analizi. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8 (15), 170-189. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/susbid/issue/54983/727462>
- Kışoğlu, M., Yıldırım, T., Salman, M. & Sülün, A. (2016). İlkokul ve ortaokullarda çevre eğitimi verecek olan öğretmen adaylarında çevre sorunlarına yönelik davranışların araştırılması. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18 (1), 299-318. DOI: 10.17556/jef.93507
- Larijani, M. & Yeshodhara, K. (2008). An empirical study of environmental attitude among higher primary school teachers of India and Iran. *Journal of Human Ecology*, 24(3), 195-200.
- Lukens, R. J., Smith, J. & Coffel, C. M. (2013). *A critical handbook of children's literature*. Essex: Pearson Education Limited.
- Marshall, C., & Rossman, G. B. (2014). *Designing qualitative research*. New York: Sage.
- Mayesky, M. (2009). *Creative activities for young children*. USA: Delmar Cengage Learning.
- Merriam, S. B. (2013). *Qualitative research: A guide to design and implementation*. New York: John Wiley & Sons Inc.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded Sourcebook*. (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Monhardt, L., & Monhardt, R. (2006). Creating a context for the learning of science process skills through picture books. *Early Childhood Education Journal*, 43(1), 67-71
- Montessori, M. (1997). *Çocuk Eğitimi: Montessori Metodu*. (G. Yücel, Çeviri Ed.). İstanbul: Özgür Yayınları
- Muşlu-Kaygusuz G., (2020). Fen bilimleri dersi öğretim programı ve okul öncesi eğitim programındaki kazanımların çevre eğitimi açısından incelenmesi. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, 5(1), 16-28, DOI: 10.37754/664852.2020.513
- Muthukrishnan, R. & Kelley, J. E. (2016). Depictions of sustainability in children's books. *Environment, Development and Sustainability: A Multidisciplinary Approach to the Theory and Practice of Sustainable Development*, Springer, 19(3), 955-970. DOI: 10.1007/s10668-016-9778-7

- Muthukrishnan, R. (2019). Using picture books to enhance ecoliteracy of first-grade students. *The International Journal of Early Childhood Environmental Education*, 6(2), p. 19. <https://eric.ed.gov/?id=EJ1225653>
- Negev, M., Sagy, G., Garb Y., Salzberg, A. & Tal, A. (2008). Evaluating the environmental literacy of Israeli elementary and high school students. *The Journal of Environmental Education*, 39(2), 3-20, 10.3200/JOEE.39.2.3-20
- North American Association for Environmental Education. (2000). *Excellence in environmental education: Guidelines for learning (K-12)*, Rock Spring, GA: North American Association for Environmental Education.
- O'Brien, S. R. M. (2007). *Indications of environmental literacy: Using a new survey instrument to measure awareness, knowledge, and attitudes of university aged students*. (Master Thesis). Iowa State University, Ames, Iowa.
- Roth, C.E. (1992). *Environmental literacy: Its roots, evolution and directions in the 1990s*. (ERIC Document Reproduction Service No. ED348235).
- Sever, S. (2017). *Çocuk ve edebiyat*. Ankara: Tudem.
- Santrock, J.W. (2018). *Essentials of life-span development*. New York:McGraw-Hill Education
- Shrivastava, A. (2015). Environment issues and causes. *International Journal of Research - Granthaalayah*, 3(9SE), 1-3. <https://doi.org/10.29121/granthaalayah.v3.i9SE.2015.3111>
- Smith, A. (2001). Early childhood- A wonderful time for science learning. *Australian Primary & Junior Journal*, 17(2):52-55.
- Şahin, N. (2020). *Ortaokul öğrencilerinin çevre okuryazarlığının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara. YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından elde edildi. (Tez no: 636705)
- Şirin, M. R. (2016). *Çocuk, çocukluk ve çocuk edebiyatı*. İstanbul: Kapı yayınları.
- Taşkın, Ö. & Şahin B. (2008). Çevre kavramı ve altı yaş okul öncesi çocuklar. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(23), 1-14.
- Tien, Y. F., & Wu, H. C. (2010). A study of environmental education content presented in highquality picture books: Samples recommended by Taichung county early childhood teachers. *Journal of Environmental Education Research*, 8(1), 63-93.
- Trawick-Smith, J. W. (2018). *Early childhood development: A multicultural perspective* (7th ed.).New York: Pearson Education
- Uludağ, M. (2012). *Erken çocukluk gelişimi ve eğitimi*. 2.Baskı. Yeşim Fazlıoğlu (Ed.), Çevre eğitimi. (s.317-342). Ankara: Paradigma.

- Wells, R. & Zeece, P.D. (2007). My place in my world: Literature for place-based environmental education. *Early Childhood Education*. 35, 285–291. <https://doi.org/10.1007/s10643-007-0181-8>
- Williams, J. A.; Podeschi, C.; Palmer, N.; Schwadel, P. & Meyler, D. (2011). The Human-Environment Dialog in Award-Winning Children’s Picture Books. *Sociology Department, Faculty Publications*. 170. <http://digitalcommons.unl.edu/sociologyfacpub/170> DOI: 10.1111/j.1475-682X.2011.00399.x.
- Wilson, R. (1996). Environmental education programs for preschool children. *The Journal of Environmental Education*, 27(4), 28-33.
- Witt, S. D. & Kimple, K. P. (2008) ‘How does your garden grow?’ Teaching preschool children about the environment. *Early Child Development and Care*. 178(1), 41-48, DOI: 10.1080/03004430600601156
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (9. Baskı). Ankara: Seçkin Yayınları.
- Yılmaz, S. (2019). *Ortaokul öğrencilerinin çevre okuryazarlığının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara. YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından elde edildi. (Tez no: 574623)
- Zhang, M., J. Parker, J. Eberhardt, & S. Passalacqua. (2011). What’s so terrible about swallowing an apple seed? Problem-based learning in kindergarten. *Journal of Science Education and Technology*, 20 (5): 468–481.

EK 1

Kitap Künye Formu

Kod No	Kitabın Adı	Yazarı/Çevirmenin Adı	Yayınevi Adı	Basım yılı
K1	Gündüz Kitabı-Gece Kitabı	Alp Gökalgp	Beta Kids	2020
K2	Dünya’da Neler Var	SueFliess Meltem Aydın	İş Bankası Kültür Yayınları	2020
K3	Küçük Ayçiçeği- Doğanın Eşsiz Hikayeleri	Suzanne Fossey	İş Bankası Kültür Yayınları	2020
K4	Küçük Yağmur Damlası: Doğanın Eşsiz Hikayeleri	Melanie Joyce Anıl Ceren Altunkanat	İş Bankası Kültür Yayınları	2020
K5	Bir Kutup Ayısı Kapını Çalarsa	JionSheibani Gizem Şakar	Timaş Çocuk	2020
K6	Eyvah Mutfakta Fil Var!	SmritiHalls Nurten Hatırnaz	Beyaz Balina Yayınları	2020
K7	Ağaçların Yetiştği Bina	Kang - Mi Yoon	Koç Üniversitesi Yayınları	2020
K8	Yürüyen Çınar	Simlâ Sunay Huban Korman	Redhouse Kids	2021
K9	En Güzel Bahçe	Luca Tortolini Beatrice Cerocchi- Ceylan Aran	Redhouse Kids	2021
K10	Geri Dönüşüm Ülkesi	Meryem Ermeşyan	Uçan Fil	2021

K11	Kara Kitabı Deniz Kitabı	Alp Gökalp	Beta Kids	2021
K12	Damla'nın Yolculuğu	Zeynep Güneri	Dokuz Yayınları	2021
K13	Küçük Bostan	Filiz Kamalı Kaplan	Dokuz Yayınları	2021
K14	Şehre Giden Yol	Betül Kanbolat	Dinozor Çocuk	2021
K15	Evi Eriyen Kutup Ayısı	Ezo Sunal	Masalperest	2021

Extended Abstract

Purpose

This research aims to examine the level of inclusion of environmental literacy components in children's picture books focusing on the environment and nature of early childhood. For this purpose, answers to the following research questions were sought:

1. What is the distribution of environmental literacy components in children's picture books belonging to the early childhood period?
2. What is the level of inclusion of the information component on environmental literacy in picture books for early childhood period?
3. What is the level of inclusion of the affect component related to environmental literacy in children's picture books belonging to the early childhood period?
4. What is the level of inclusion of the behavior component related to environmental literacy in picture books of early childhood period?

Method

This study, which aims to examine the picture books of early childhood according to the components of environmental literacy, was applied using document analysis, which is one of the qualitative research designs. The books were chosen using criterion sampling. The criteria for the selection are having picture books belonging to early childhood, addressing environmental and nature issues, first editions to be in 2020 and 2021. 22 children's picture books were determined in accordance with the determined criteria. After examining the obtained books, 4 of the books were not included in the data source of the study since they did not appeal to early childhood children, and the other 3 were handled for totally didactic purposes without including fiction. In this context, a total of 15 children's picture books were examined. The data of the research were collected through the "Book Imprint Form" and "Book Analysis Form According to the Components of

Environmental Literacy". The "Book Imprint Form" includes the titles of the examined books, the name of the author, the publisher and the year of publication. The "Book Analysis Form According to the Components of Environmental Literacy", which is the other data collection tool of the research, was created by the researchers by analyzing the environmental literacy components in the field. The books within the scope of the research were analyzed in the "Book Analysis Form According to the Components of Environmental Literacy" under the headings of frequency, percentage and example expression. In this context, the Book Analysis Form According to the Components of Environmental Literacy consists of 3 main components and 10 sub-themes within the framework of the developmental characteristics of preschool children and the studies conducted in the literature.

Results

When the findings were evaluated in general, it was observed that 50% of the environmental literacy components are included in the examined books "affection", 33% "knowledge" and 17% "behavior". It was concluded that among the environmental literacy components, the sub-theme of the "knowledge" component, "ecological knowledge" (f=173), was the most used in the examined books. On the other hand, it was observed that in the pictured children's books analyzed, the least place was given to "providing sustainability" (f=28), which is the sub-theme of the "behavior" component of environmental literacy. Moreover, in the children's picture books examined within the scope of the research, it was observed that "creating a solution" (f=40), which is the sub-theme of the "behavior" component of the environmental literacy components, is one of the least included sub-themes.

Discussion

According to findings of this research, the pictured children's books analyzed have consisted of 50% "emotion", 33% "knowledge" and 17% "behavior" from the angle of the environmental literacy components. In the literature, there are studies with similar characteristics to these results. For instance, in his study, Muthukrishnan (2019) examined the level of including eco-literacy sub-items in picture children's books containing eco-system concepts for primary school 1st graders (6-7 years old), respectively; cognition, emotion, action and spirit sub-items were included. In addition, in Erdoğan, Çoşkun and Uşak's (2011) study, which aims to analyze 10 classical works

selected from 100 Basic Works in terms of the main components of environmental literacy, it has been revealed that the main components of environmental knowledge, perception and environmentally responsible behaviors are included in the analyzed works, respectively. In this context, although the order in which the main component of knowledge and affect is included varies, the studies show that the main component of behavior is given the least place in the books examined. It can be said that this shows that high-level cognitive skills such as sustainability, tackling environmental problems, finding, and applying solutions to environmental problems are not sufficiently included in the books examined.

ETİK BEYAN: "Erken Çocukluk Dönemine Ait Resimli Çocuk Kitaplarının Çevre Okuryazarlığı Bileşenleri Açısından İncelenmesi" başlıklı çalışmanın yazım sürecinde bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulmuş; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifat yapılmamıştır. Karşılaşılacak tüm etik ihlallerde "Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi Yayın Kurulunun" hiçbir sorumluluğunun olmadığı, tüm sorumluluğun Sorumlu Yazara ait olduğu ve bu çalışmanın herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiş olduğunu taahhüt ederim.